

ČESKÁ REPUBLIKA

USNESENÍ

Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Vladimíra Sládečka, soudců Davida Uhlíře (soudce zpravodaje) a Tomáše Lichovníka o ústavní stížnosti stěžovatele **JUDr. Dušana Dvořáka**, advokáta, se sídlem Hlinky 505/118, Brno, proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. března 2019 č. j. 32 ICm 3260/2016-967 a usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. září 2019 č. j. 13 VSOL 564/2019-1200, takto:

Ústavní stížnost se odmítá.

O d ů v o d n ě n í:

I. Vymezení věci a shrnutí řízení před obecnými soudy

1. V ústavní stížnosti doručené Ústavnímu soudu dne 16. října 2019 navrhl stěžovatel postupem dle § 72 a násl. zákona č. 183/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“) zrušení v záhlaví označených soudních rozhodnutí s tím, že jimi mělo být porušena ústavně garantovaná práva na spravedlivý proces stěžovateli zaručená čl. 36 a 38 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a ochrana vlastnického práva založená čl. 11 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu Úmluvy. Dne 18. května 2020 stěžovatel ústavní stížnost doplnil o další argumentaci podpořenou zejména vybranou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) týkající se (obecně) podjatosti soudců a o výsledky průzkumu veřejného mínění, který si zadal ohledně modelového případu obdobného projednávané věci.

2. Z ústavní stížnosti a napadených rozhodnutí vyplynulo, že stěžovatel je jako advokát procesním zástupcem Ing. Lee Loudy (dále jen „insolvenční správce“), který

vykonává funkci insolvenčního správce dlužnice Správa pohledávek OKD, a.s., IČ: 268 63 154 (dále jen „dlužnice“) a je jedním z žalobců v řízení o odpůřčí žalobě o určení pravosti a výše pohledávek vedeném u Krajského soudu v Ostravě (dále jen jako „soud prvního stupně“) pod sp. zn. 32 ICM 3260/2016 (dále jen „incidenční spor“); incidenční spor je jedním z incidenčních sporů v insolvenčním řízení dlužnice vedeném u soudu prvního stupně pod sp. zn. KSOS 25 INS 10525/2016 (dále též jen „kmenové insolvenční řízení“).

3. V rámci incidenčního sporu se dne 29. března 2019 konalo u soudu prvního stupně jednání, v jehož průběhu došlo k tomu, že stěžovateli (v postavení procesního zástupce insolvenčního správce) byla napadeným usnesením soudu prvního stupně ze dne 29. března 2019 č. j. 32 ICM 3260/2016-967 uložena postupem dle § 53 o. s. ř. pořádková pokuta ve výši 5 000 Kč z důvodu opakovaného neuposlechnutí příkazu soudu a rušení pořádku v soudní síni, čímž měl stěžovatel narušit průběh daného soudního jednání. Pro úplnost Ústavní soud konstatuje, že napadené usnesení soudu prvního stupně původně obsahovalo nesprávné datum vydání tohoto usnesení „30. dubna 2019“, které bylo opravným usnesením soudu prvního stupně ze dne 19. června 2019 č. j. 32 ICM 3260/2016-1152 opraveno na správné datum „29. března 2019“. Dle obsahu ústavní stížnosti a napadených rozhodnutí je zřejmé, že během uvedeného soudního jednání došlo k verbální konfrontaci mezi stěžovatelem a soudkyní soudu prvního stupně, JUDr. Simonou Pittermannovou (dále jen „soudkyně“), jejíž příčinou byla situace, kdy soudkyně umožnila stěžovateli nahlédnout do listiny jakožto provedeného důkazu, přičemž měl stěžovatel v podkladech soudkyně zahlédnout již předpřipravený (rozepsaný) rozsudek ve věci samé, což u něj vzhledem k významu sporu a k tomu, že ve věci nebylo dokončeno dokazování, vyvolalo překvapení a negativní reakce; stěžovatel se dožadoval nahlédnutí do údajně předpřipraveného rozsudku, trval na vysvětlení soudkyně, požadoval, aby soudkyně umožnila nahlédnutí do daného dokumentu dalším v soudní síni přítomným osobám, nebo aby přivolala justiční funkcionáře. Stěžovatel se přes opakované žádosti soudkyně odmítal usadit na vyhrazené místo a nereagoval na odejmutí slova soudkyně. Popisovaná situace trvala přibližně 11 minut, byla ukončena přivoláním justiční stráže a vyvedením stěžovatele z budovy soudu a přerušením jednání. Soud prvního stupně napadené usnesení o pořádkové pokutě odůvodnil odkazem na příslušná zákonná ustanovení, tj. § 117 odst. 1 o. s. ř. (v usnesení mylně jako „§ 17 odst. 1“) upravující roli předsedy senátu při řízení průběhu soudního jednání a § 53 o. s. ř. upravující pořádková opatření; soud prvního stupně jednání stěžovatele subsumoval pod skutkovou podstatu rušivého jednání obsaženou v § 53 odst. 1 o. s. ř.

4. Proti napadenému usnesení soudu prvního stupně podal stěžovatel obsáhlé odvolání, ve kterém ohledně podstaty střetu se soudkyní argumentoval snahou o ochranu zájmů klienta a důsledné naplnění požadavků vyplývajících ze zásad ústavně garantovaného spravedlivého procesu, který má přednost před povinností řídit se pokyny soudu, pokud tyto nejsou činěny se záměrem nestranně a bez průtahů věc projednat. Dále stěžovatel argumentoval zmatečností napadeného usnesení způsobenou tím, že o něm rozhodl nezákonný soudce, jelikož soudkyni, resp. soudnímu oddělení, ve kterém soudkyně působí, byl incidenční spor přidělen nezákonně v důsledku nedovolené změny rozvrhu práce u Krajského soudu v Ostravě (změna č. 5, Spr 1724/2016). Stěžovatel dále odkázal na námitku podjatosti soudkyně, kterou již předtím v incidenčním sporu vnesl insolvenční správce, a o které nebylo v době podání odvolání proti napadenému usnesení soudu prvního stupně rozhodnuto; přitom měla soudkyně dle stěžovatele již při daném jednání konaném dne 29. března 2019 postupovat v rozporu s § 15b odst. 1 o. s. ř., jelikož

nepředložila námitku podjatosti svému nadřízenému soudu a činila i jiné úkony než ty, co nesou odkladu. Vrchní soud v Olomouci (dále jen jako „odvolací soud“) usnesením ze dne 20. září 2019 č. j. 13 VSOL 564/2019-1200 o odvolání stěžovatele rozhodl tak, že napadené usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Své rozhodnutí odvolací soud odůvodnil tím, že z přepisu audiozáznamu z předmětného jednání soudu prvního stupně vyplývá, že stěžovatelovo chování významně porušovalo zásadu důstojnosti soudního jednání, účty k soudu a rušilo pořádek v soudní síni tak, že jednání nemohlo pokračovat a bylo tudíž předčasně ukončeno. Odvolací soud zmiňované chování stěžovateli vytkl jako nepřijatelné a překračující přípustné hranice. Za možné právní prostředky stěžovatelem tvrzeného stavu označil stížnost dle § 164 a násl. zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a podnět k Veřejnému ochránci práv (dle § 9 a násl. ve spojení s § 1 odst. 10 zákona č. 349/1999 Sb. o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů). Odvolací soud také odkázal na usnesení Nejvyššího správního soudu (dále jen „NSS“) ze dne 9. února 2016, sp. zn. Nao 323/2015, v němž NSS posuzoval případ, kdy právní zástupce účastníka soudního řízení při nahlížení do spisu našel v něm založený pracovní návrh meritorního rozsudku ještě před jednáním, které bylo ve věci nařízeno. NSS v uvedené věci s podrobným odůvodněním shledal, že daný postup přípravy rozsudku není sám o sobě nepřijatelný a není automatickým důvodem pro závěr, že soudci daného senátu správního úseku ve věci podjatí. Odvolací soud dále nesouhlasil s námitkou nezákonnosti stěžovatelem napadnuté změny rozvrhu práce u soudu prvního stupně, kterou označil za transparentní a učiněnou „pro futuro“, přičemž vyslovil názor, že pravidlo jednotnosti insolvenčního řízení ve smyslu § 160 odst. 1 insolvenčního zákona není součástí ústavních záruk. Námitka podjatosti soudkyně vznesená insolvenčním správcem, na kterou stěžovatel v odvolání taktéž odkazoval, pak již byla v době rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání stěžovatele proti napadenému usnesení soudu prvního stupně rozhodnuta tak, že tato je nedůvodná a soudkyně vyloučena z projednání incidenčního sporu není.

II. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

5. Ústavní soud před vlastním posouzením ústavní stížnosti zkoumá, zda ústavní stížnost splňuje procesní požadavky stanovené zákonem o Ústavním soudu. Ústavní soud dospěl k závěru, že projednávaná ústavní stížnost byla podána stěžovatelem, který ačkoli nebyl přímo účastníkem řízení, v jehož průběhu byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností, je osobou, ohledně jejichž práv a povinností bylo soudy pravomocně rozhodnuto, když pořádková pokuta uložená dle § 53 odst. 1 o.s.ř. je sankcí za delikt ní jednání a je opatřením orgánu veřejné moci ve smyslu § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu. I když rozhodnutí o pořádkové pokutě je nemeritorním rozhodnutím, toto je způsobilé bezprostředně, a za určitých okolností i citelně, zasáhnout do základních práv stěžovatele. Projednání pořádkové pokuty tvoří samostatnou uzavřenou součást řízení, přestože řízení ve věci samé dosud neskončilo [srov. např. nálezy ze dne 12. ledna 2005 sp. zn. III. ÚS 441/04 (N 6/36 SbNU 53) nebo stanovisko pléna ze dne 23. dubna 2013 sp. zn. Pl. ÚS-st. 35/13 (ST 35/69 SbNU 859; 124/2013 Sb.)], zejm. bod 2, obě rozhodnutí dostupná též na <http://nalus.usoud.cz>]. Ústavní soud je tak k projednání podané ústavní stížnosti příslušný. Stěžovatel vyčerpal všechny opravné prostředky k ochraně jeho práv, přičemž projednávaná ústavní stížnost byla podána včas a splňuje veškeré zákonem o Ústavním soudu stanovené náležitosti (dovolání proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o pořádkovém opatření, je nepřipustné ze zákona dle § 238 odst. 1 písm. f) o. s. ř.). Podmínku povinného zastoupení advokátem stanovenou § 30 odst. 1 zákona o Ústavním soudu stěžovatel vzhledem ke své profesní kvalifikaci, kdy je sám advokátem,

splňovat nemusí [srov. stanovisko sp. zn. Pl. ÚS – st. 42/15 (ST 42/79 SbNU 637; 290/2015 Sb.)].

III. Argumentace stěžovatele

6. Ústavní stížnost stěžovatele je mimořádně rozsáhlá, obsahuje 100 bodů na 22 stranách textu. Stěžovatel namítá zásah do práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 36 a 38 Listiny a čl. 6 Úmluvy. Spolu s tím se vymezuje proti nedovolenému zásahu do vlastnického práva dle čl. 11 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu Úmluvy. Argumentační linie stěžovatele je poměrně komplexní, nicméně ji lze rozdělit do tří okruhů, a to na (i) námitku podjatosti soudkyně (ii) námitku nezákonnosti soudkyně a (iii) okolnosti týkající se předpřipraveného rozsudku soudkyně v incidenčním sporu, jehož zpozorování stěžovatelem mělo odůvodňovat jeho chování při předmětném soudním jednání.

7. Stěžovatel konstruuje ústavněprávní rozměr projednávané věci tak, že dle jeho názoru netkví její základ v samotném rozhodnutí o pořádkové pokutě, resp. výši pokuty a formálním odůvodnění jejího uložení, nýbrž v tom, že při jejím uložení mělo dojít k porušení základních zásad demokratického a právního státu založeného na úctě k právům a svobodám člověka a narušení hodnot evropského civilního procesního práva.

8. Napadené rozhodnutí soudu prvního stupně měla dle stěžovatele v prvé řadě vydat soudkyně, která je podjatá, což koliduje se stěžovatelovým právem na spravedlivý proces a zároveň přímo zasahuje do jeho majetkové sféry. Jakýkoli podjatý soudce není dle stěžovatele oprávněn pořádkovou pokutu uložit. Pokud tak soudce i přesto učiní, jde o nezákonné (a v dané věci i neústavní) rozhodnutí a je namístě jej zrušit. Z obsahu stížnosti se podává, že stěžovatel má za to, že během incidenčního sporu byla bezpečně zjištěna existence důvodů pro pochybnost o nepodjatosti soudkyně, když vyšly najevo její rodinné styky a přátelské vztahy s bývalou právní zástupkyní vedlejších účastníků incidenčního sporu (nizozemských společností New World Resources N.V. a NWR Holdings B.V.) a jejich ovládající osoby, pana Zdeňka Bakaly. Stěžovatel se v tomto ohledu soustředí na rozhodnutí odvolacího soudu, které v rozsahu vyřešení namítnuté podjatosti soudkyně označuje za nelogické, přepjatě formalistické a vybočující z obecných principů spravedlnosti. Stěžovatel ve stížnosti opakovaně co do řešení otázek nestrannosti soudce souvisejících s jeho případnou podjatostí odkazuje jak na judikaturu Ústavního soudu (zejm. nález ze dne 27. května 2015 sp. zn. I. ÚS 1811/14, nebo nález ze dne 15. července 2008 sp. zn. Pl. ÚS 13/06), tak na judikaturu ESLP (zejm. věci Piersack proti Belgii, Saraiva de Carvalho proti Portugalsku, Ferrantelli a Santangelo proti Itálii a Morel proti Francii).

9. Ohledně námitky nezákonnosti soudkyně stěžovatel poukazuje na změnu č. 5 rozvrhu práce Krajského soudu v Ostravě pro rok 2016 účinnou od 1. května 2016 (Spr 1724/2016). Touto změnou rozvrhu práce byly veškeré incidenční spory související s kmenovým insolvenčním řízením dlužnice postupem dle § 160 odst. 2 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 30. června 2017) odejmuty zákonnému soudci, který toto kmenové insolvenční řízení dlužnice vyřizoval. Dle stěžovatele se takto stalo neústavně, jelikož tyto incidenční spory byly bez relevantních (materiálních) důvodů ad hoc přiděleny jmenovitě (a toliko) dané soudkyni, resp. jejímu oddělení. Ačkoli formálně předsedkyně Krajského soudu v Ostravě odůvodnila zmiňovanou změnu rozvrhu práce

trvale vysokým nápadem insolvenčních věcí a průtahy v řízeních, pro tuto změnu skutečné opodstatnění nebylo a být ani nemohlo, neb k okamžiku změny rozvrhu práce nebyl ve vztahu ke kmenovému insolvenčnímu řízení dlužníka zahájen jediný incidenční spor, a ani nemohlo být vůbec zřejmé, kolik takových sporů nakonec zahájeno bude. Stěžovatel v této souvislosti detailně poukazuje na nálezy Ústavního soudu ze dne 27. června 2017 sp. zn. Pl. ÚS 22/16 (268/2017 Sb.), kterým byl návrh na zrušení v projednávané věci aplikovaného ustanovení § 160 odst. 2 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 30. června 2017) sice jako nedůvodný zamítnut, s nímž však byl postup předsedkyně Krajského soudu v Ostravě i tak v rozporu, jelikož jeho užití za daných okolností nebylo ústavně konformní a došlo k jeho zneužití (srov. zejm. bod 44 nálezu). Stěžovatel dále ve stížnosti podpůrně cituje také odlišné stanovisko skupiny soudců Ústavního soudu, kteří s uvedeným nálezem sp. zn. Pl. ÚS 22/16 nesouhlasili, a to jak s jeho výrokem, tak s odůvodněním, a dále odkazuje i na argumentaci obsaženou v disentech připojených k nálezu ze dne 9. února 2016 sp. zn. Pl. ÚS 11/15, jímž byl obdobný (dřívější) návrh na zrušení § 160 odst. 2 insolvenčního zákona (ve znění do 30. června 2017) odmítnut pro neoprávněnost navrhovatele postupem dle § 43 odst. 1 písm. c) zákona o Ústavním soudu.

10. Se samotným meritem napadených rozhodnutí obecných soudů ohledně uložení pořádkové pokuty stěžovatel (stručně řečeno) polemizuje prizmatem střetu mezi ústavním právem na spravedlivý proces, které bylo během daného soudního jednání realizováno účastníkem prostřednictvím stěžovatele (který jako advokát má povinnost chránit a hájit klientova práva) a oprávněním předsedy senátu (resp. samosoudce) řídit průběh soudního jednání. Stěžovatel se domáhá provedení tzv. Alexyho testu proporcionality (vhodnost, nezbytnost, přiměřenost v užším slova smyslu) ve vztahu mezi zájmem stěžovatele na objasnění či zdokumentování jím tvrzeného stavu, kdy soudkyně měla mít předpřipravený rozsudek v incidenčním sporu ještě před ukončením dokazování, a veřejným zájmem na nerušeném průběhu soudního jednání, které autoritativně vede soud. Konflikt těchto dvou zájmů dle názoru stěžovatele je v daném, případě za konkrétních okolností zapotřebí vyřešit tak, že v rámci mantinelů spravedlivého procesu bude upřednostněn popsáný zájem stěžovatele, a to také proto, že nerušené soudní jednání není hodnotou právního státu per se, nýbrž jen prostředkem pro zajištění spravedlivé soudní ochrany práv účastníků řízení.

11. Stěžovatel ve stížnosti s odvoláním na nálezy Ústavního soudu ze dne 17. března 2009 sp. zn. I. ÚS 3143/08 označuje postup obecných soudů vedoucí k napadeným rozhodnutím za extrémní vybočení ze standardů, které jsou pro soudní posouzení věci v právním státě naprosto esenciální, a odůvodňuje tak předpoklad meritorního projednání věci i přes jinak bagatelní hodnotu předmětu řízení ve výši 5 000 Kč.

IV. Posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti

12. Ústavní soud posoudil obsah ústavní stížnosti stěžovatele, seznámil se s obsahy napadených rozhodnutí obecných soudů a došel k závěru, že ústavní stížnost je zjevně neopodstatněná ve smyslu § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

13. Ústavní soud připomíná, že je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), není součástí soustavy obecných soudů (čl. 91 Ústavy) a není ve vztahu k nim v postavení soudu nadřízeného. Řízení o individuální ústavní stížnosti před Ústavním soudem není pokračováním řízení před obecnými soudy, ale zvláštním a specializovaným

řízením, jehož předmětem je posouzení, zdali v předchozích řízeních nedošlo k zásahu do stěžovatelových základní práv a svobod zaručených mu ústavním pořádkem. Případný zásah do rozhodovací činnosti obecných soudů je spíše výjimkou a Ústavní soud opakovaně judikoval zásadu sebeomezení. I pokud by Ústavní soud shledal v předchozích řízeních pochybení na úrovni výkladu či aplikace jednoduchého (tj. podústavního) práva, nebude tato skutečnost sama o sobě zakládat důvod pro jeho zásah.

14. Ohledně prvních dvou námitek stěžovatele (tj. podjatost a nezákonnost soudkyně) je z pohledu ústavněprávního přezkumu stěžovatelem namítaných skutečností nejdříve nutno provést důsledné odlišení mezi účastníkem řízení a jeho právním zástupcem. Jak Ústavní soud uvedl již ve svém usnesení ze dne 24. září 1996 sp. zn. III. ÚS 234/96 (U 23/6 SbNU 234) u pořádkových opatření podle § 53 odst. 1 o.s.ř., která jsou ukládána právním zástupcům účastníka, jde o stav, kdy jsou tato uložena „*při řízení*“, které se týká účastníka, avšak jde o „*vztah mezi advokátem a soudem, který nemá přímou souvislost s věcí samou*“. Obdobně Ústavní soud uzavřel ve svém usnesení ze dne 4. června 2007 sp. zn. I. ÚS 818/06, že „*právní zástupce žalobkyně není osobou, o jejichž právech a povinnostech se v meritu věci rozhoduje a týká se ho toliko usnesení o uložení pořádkové pokuty*“.

15. Ústavnímu soudu je jeví, že stěžovatel ve své stížnosti opakovaně směšuje vlastní postavení s pozicí insolvenčního správce, který je jeho klientem a účastníkem řízení. Stěžovatel přitom vychází dle názoru Ústavního soudu ohledně své osoby z přepjatého chápání a přehnaně extenzivní výkladu procesních záruk vyplývajících ze zásad spravedlivého procesu pro účastníka řízení. V soudních řízeních se jedná a rozhoduje o právech a povinnostech účastníků a právě proto jsou to oni (popř. vedlejší účastníci – srov. § 93 odst. 3 o. s. ř.), jimž jsou poskytovány zvýšené garance nezávislosti a nestrannosti soudu. Mezi tyto garance patří také institut vyloučení soudce z důvodu pochybností o jeho nepodjatosti ve smyslu § 14 a násl. o. s. ř., jehož právní úprava je subsidiárně použitelná i pro insolvenční řízení včetně insolvenčních incidenčních sporů. Výslovná díkce § 15a odst. 1 o. s. ř. přiznává možnost vyjádřit se k osobám soudců toliko účastníkům řízení a obdobně také přezkum zmatečnostních vad, o které v principu v dané věci jde (viz § 229 odst. 1 písm. e) o.s.ř. – vyloučený soudce, § 229 odst. 1 písm. f) o.s.ř. – nesprávně obsazený soud) je konstruován ve prospěch účastníků řízení, popř. vedlejších účastníků. Ústavnímu soudu není známo, že by se právní teorie či soudní praxe měla přiklonit k tak rozšiřujícímu výkladu procesních pojistek, kterých se dovolává stěžovatel, jež by měl svědčit osobám, které nejsou účastníky řízení (popř. vedlejšími účastníky), a nejsou tak adresáty meritorních rozhodnutí ani nemají právní zájem na výsledku řízení; (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2013 sp. zn. 23 Nd 145/2012, dostupné na <http://nsoud.cz>). Stejně tak je tomu dle názoru Ústavního soudu i u námitek stěžovatele ohledně nezákonného soudce: porušení zákazu odnětí zákonnému soudci (čl. 38 odst. 1 Listiny) nemůže být ve vztahu k stěžovateli v projednávané věci použitelné již proto, že stěžovatel v postavení procesního zástupce účastníka nemá „svého“ zákonného soudce, pro jehož určení by byla stanovena předem známá pravidla ve smyslu citovaného článku Listiny - jeho soudcem (ve věci pořádkového opatření) je zákonný soudce účastníka, jehož zastoupení v daném soudním řízení převzal. Jinými slovy - institut zákonného soudce svědčí účastníkům řízení a nikoli jejich zástupcům. Pokud během civilního řízení soud rozhoduje o záležitostech týkajících se osob odlišných od účastníka (srov. např. rozhodování o svědeckém u předvolaného svědka či znalečném u ustanoveného znalce), rozhoduje o této otázce „zákonný soudce účastníka“ a nikoli zákonný soudce dané osoby od účastníka odlišné.

16. Ústavní soud má tudíž za to, že stěžovatelova ústavněprávní argumentace směřující k tomu, aby procesní zástupce byl svým vlastním jménem samostatně (tj. nezávisle na zastoupeném účastníkovi) oprávněn při řešení pořádkového opatření směřujícího proti němu jakožto zástupci, vznášet námitku podjatého anebo nezákonného soudce způsobem, kterým tak činí stěžovatel, je v kontextu českého ústavního pořádku teoreticky i prakticky neodůvodněná, a nelze k ní dojít ani jakýmkoli korektním výkladem ústavních norem. Zástupce účastníka sice může mít ze všech ostatních osob odlišných od účastníků řízení vystupujících v té které procesní roli v průběhu řízení k účastníkovi takřikajíc „nejblíže“, a proto se může klamně jevit, že jsou ve srovnatelném postavení, avšak dle názoru Ústavního soudu tomu tak zřetelně není. Stěžovatel je v dané věci „pouze“ právním zástupcem insolvenčního správce, kterému v řízení anebo v souvislosti s ním poskytuje za úplatu odbornou právní pomoc, která je službou klientovi. K tomu se sluší doplnit, že pořádková pokuta dle § 53 o. s. ř. může být v rámci civilního řízení soudem uložena v zásadě komukoli, kdo se dopustí pokutou postižitelného jednání (např. i osobám z řad veřejnosti přítomným na soudním jednání) a těžko by bylo možno rozumně odůvodnit, proč by pokutou takto postižená osoba měla být při eventuálním přezkumu jejího uložení oprávněna namítat podjatost či nezákonnost soudce a dožadovat se následně přezkumu rozhodnutí o pořádkové pokutě (také) z těchto důvodů. Dle názoru Ústavního soudu by jednoznačně šlo o postup, který by se přičil účelu pořádkového opatření a neodpovídal by jeho relativně nižšímu významu. Vzhledem k neoprávněnosti stěžovatele uplatnit námitku podjatosti soudkyně pak na uvedených závěrech nemůže nic změnit ani stěžovatelem doplněná argumentace ohledně objektivních pochybností u tzv. vnějších pozorovatelů ohledně podjatosti soudkyně ilustrovaných na výsledku průzkumu veřejného mínění, jež si stěžovatel v květnu 2020 zadal u agentury STEM/MARK na reprezentativním vzorku více než 1000 respondentů v České republice ve věku nad 15 let (uvedený průzkum měl za cíl vyhodnotit názory veřejnosti na potencionální podjatost soudce za stavu obdobnému souzené věci - tj. v anonymizované modelové situaci, přičemž 84% dotazovaných osob bez statisticky významných rozdílů mezi jednotlivými sociodemografickými skupinami dotazovaných osob se vyslovilo tak, že daná soudkyně by měla být z projednávání věci za daných okolností vyloučena pro podjatost).

17. K obdobným závěrům pak dochází i ESLP, který opakovaně judikoval, že uložení pořádkové pokuty soudem je opatření procesní povahy a toto rozhodnutí nemá parametry rozhodnutí o občanských právech nebo závazcích či dokonce trestního obvinění dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, přičemž tak na něj nelze vztahovat požadavky vyplývající ze zásad spravedlivého procesu ve smyslu čl. 6 Úmluvy, a to včetně posuzování otázek „nezávislosti a nestrannosti“ o pořádkové pokutě rozhoduvšího soudu - k tomu viz rozsudek první sekce ESLP ve věci Žugić proti Chorvatsku ze dne 31. května 2011, stížnost 3699/08, zejm. výslovně body 63 a 70, či rozhodnutí Komise ve věci Veriter proti Francii ze dne 2. září 1996, stížnost 25308/94, popř. obdobně ohledně pořádkové pokuty uložené soudem za urážlivé jednání během trestního řízení viz rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti čtvrté sekce ESLP ve věci Jurík proti Slovensku ze dne 18. března 2003, stížnost 50237/99 (a k tomu dále viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 23. září 2015 sp zn. IV. ÚS 910/15, zejm. bod 15). Ústavní soud zdůrazňuje, že jím v předchozí větě citovaná judikatura ESLP se navíc týkala přímo účastníků řízení a nikoli jejich zástupců. Pokud tedy ESLP nepovažuje rozhodování o pořádkových opatřeních směřujících proti účastníkům řízení za rozhodování spadající pod režim čl. 6 odst. 1 Úmluvy, tím méně (tj. při použití argumentu „*a maiori ad minus*“) lze uvažovat o tom, že by se dané garance

měly vztahovat na rozhodování o pořádkových opatřeních směřující vůči procesnímu zástupci účastníka. Veškerá rozhodnutí ESLP týkající se garancí nestrannosti a nezávislosti soudu, na něž se ve své stížnosti stěžovatel odkazoval a citoval z nich (viz výše bod 8 tohoto usnesení), se týkala rozhodování soudů ve věci samé, a proto nejsou co do použitelnosti v nich obsažené argumentace pro projednávanou věc týkající se nemeritorního rozhodnutí relevantní.

18. K samotnému uložení pořádkové pokuty stěžovateli soudem prvního stupně Ústavní soud uvádí, že se při posouzení stěžovatelem předestřených skutečností a právní argumentace soustředil na dva okruhy úvah. Do prvního okruhu spadají samotné události při soudním jednání u soudu prvního stupně konaném dne 29. března 2019. Průběh a trvání verbální konfrontace stěžovatele se soudkyní považuje Ústavní soud přinejmenším v hlavních rysech za nesporné (viz též popis chování stěžovatele v bodě 3 tohoto usnesení). Stěžovatel byl mnohokrát soudkyní vyzván, aby od svého rušivého jednání upustil a aby se usadil na jemu vyhrazené místo. Stěžovatel opakovaně soudkyni ve vedení jednání přerušoval, aniž by mu bylo uděleno slovo, a v soudním jednání odmítal pokračovat. Stěžovatel prakticky nijak nereagoval na poučení soudkyně o možnosti uložení pořádkové pokuty, naopak dal výslovně najevo, že s tímto postupem je srozuměn. Situaci muselo ukončit až vyvedení stěžovatele ze soudní budovy justiční stráží. Obě napadená rozhodnutí obecných soudů rušivé jednání stěžovatele podrobně popisují a podřazují jej pod režim § 53 odst. 1 o. s. ř. Obecné soudy respektovaly § 169 odst. 1 o. s. ř., podle kterého musí usnesení soudu obsahovat mimo jiné náležitosti i odpovídající odůvodnění výroku. Stěžovatel byl co do možnosti uložení pořádkové pokuty soudkyní předem varován, a přesto od svého jednání neupustil - pokuta byla užita jako ultima ratio. Pokuta byla stěžovateli uložena v částce 5 000 Kč, což je při dolní hranici zákonného rozpětí, a je navíc svojí výší bagatelní, která sama o sobě velmi relativizuje závěr o možném zásahu do základních práv a svobod stěžovatele z důvodu nízké intenzity dopadu do jeho individuální právní sféry. Ústavní soud odkazuje na vlastní judikaturu v oblasti pořádkových pokut (z recentní doby viz např. usnesení ze dne 23. března 2020 sp. zn. I. ÚS 137/20, usnesení ze dne 11. února 2000 sp. zn. III. ÚS 227/20, usnesení ze dne 18. prosince 2019 sp. zn. III. ÚS 3774/19 anebo usnesení ze dne 30. září 2019 sp. zn. II. ÚS 2922/19, vše dostupné na <http://nalus.usoud.cz>) a zdůrazňuje, že při jejich přezkumu se v zásadě limituje na zjevné nepřiměřenosti (excesy), zejm. co do výše dané sankce, nepřezkoumatelnosti odůvodnění a případné libovůle při samotném rozhodování. V těchto ohledech však nemá Ústavní soud vůči napadeným rozhodnutím jakékoli ústavněprávní výhrady a požadavek na provedení tzv. Alexyho testu proporcionality u pořádkové pokuty těchto parametrů považuje za nadbytečný. Ústavní soud ani nesdílí názor stěžovatele, že i přes jím namítané hájení principů spravedlivého procesu, které nejsou samoučelné (s čímž se Ústavní soud jinak ztotožňuje), by jeho chování bylo vůbec případné na ústavněprávní úrovni zvláštním způsobem chránit. Pokud stěžovatel ve stížnosti hovoří o tom, že mu během soudního jednání šlo o „...objasnění stěžovatelem tvrzeného skutku...“, je třeba konstatovat, že stěžovatel jako procesní zástupce insolvenčního správce není v občanském soudním řízení v pozici, aby popsáním jednáním „objasňoval skutky soudce“ - toto není jeho rolí, ani k tomu nemá právní či jiné prostředky.

19. Druhým okruhem úvah, kterými se Ústavní soud při posuzování věci zabíral, je otázka tvrzeného předpřipraveného rozsudku v incidenčním sporu ve věci samé. V obecné rovině se jistě lze ztotožnit závěry judikatury, která je na toto téma dostupná [viz nálezy Ústavního soudu ze dne 21. ledna 2013 sp. zn. IV. ÚS 3115/12 (N 17/68 SbNU

229), zejm. bod 45, či usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 9. února 2016 č. j. Nao 323/2015 – 136, zejm. body 9 až 12, dostupné na <http://nssoud.cz>, nebo rozsudek ESLP ze dne 21. září 1193 ve věci Kremzow proti Rakousku, stížnost 212350/86, zejm. body 70 až 72], která obdobné situace „bez dalšího“ jako nezákonné či neústavní nenahlíží. Nicméně vždy půjde právě o konkrétní skutkové okolnosti každého jednotlivého případu. Soudní moc jako garant spravedlnosti musí požívat důvěry veřejnosti. Přitom je třeba mít na zřeteli, že v případě praktik spočívajících v přípravě konceptů soudních rozhodnutí ještě před jednáním ve věci samé, popř. před dokončením dokazování, může jít o situaci citlivou, a při jejím nezvládnutí příslušným soudcem, o situaci až nežádoucí. Jakkoli je možno rozumět tomu, že o některých sporech si lze učinit určitý předběžný úsudek předem, nebo že s ohledem na jejich rozsáhlost či složitost je dokonce potřebné pracovní úvahy strukturovat již ve formě evokující rozhodnutí, pak přínos takovýchto pracovních podkladů pro soudce vyvažuje eventuální negativní důsledek spočívající v tom, že je soudce musí být připraven rozumně vysvětlit v případě, že jejich existence je účastníkem (či jeho právním zástupcem) spontánně zjištěna, když princip ochrany důvěry občanů v nezávislé a nestranné soudní rozhodování vyžaduje mimo jiné i to, aby soud postupoval při výkonu jemu svěřené pravomoci přesvědčivě, předvídatelně a transparentně. Autorita soudní moci a její nestrannost jsou ústavními hodnotami, které jsou součástí pojmu právního státu podle čl. 1 odst. 1 Ústavy [(k tomu srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 15. listopadu 2010 sp. zn. I. ÚS 517/10 (N 223 59 SbNU 217), zejm. bod 93]. V určité míře nad rámec věci pak Ústavní soud souhlasí se stěžovatelem, že dnes již s pravděpodobností blížící se jistotě nikdo nezjistí, co bylo obsahem dané listiny, kterou měl stěžovatel v podkladech soudkyně zhlédnout, zdali šlo o předpřipravený rozsudek, či nikoli (popř. v jaké fázi rozpracovanosti). Také s přihlédnutím k tomu, že soudkyně již v jedné ze souvisejících věcí (tj. v jiném incidenčním sporu vedeném pod sp. zn. 32 ICm 2312/2017 v souvislosti s kmenovým řízením dlužnice u Krajského soudu v Ostravě) byla pravomocně shledána za vyloučenou z důvodů pochybností o její nepodjatosti, možnému hospodářskému dopadu výsledku sporu (hodnota předmětu řízení vyjádřená v českých korunách ve výši cca 10 mld. Kč) a exponovanosti kauzy úpadku dlužnice jako takové, se Ústavnímu soudu jeví, že soudkyně měla za daných okolností projevit více odvahy, postavit se k situaci čelem a případné pochyby stěžovatele, resp. insolvenčního správce jakožto jeho klienta, rozptýlit. Případy významem srovnatelné s kmenovým insolvenčním řízením a s ním souvisejícími hlavními incidenčními spory mohou přinášet vypjaté momenty a zvýšené tlaky, a to i od právních zástupců stran, se kterými si však soudci musí být schopni uspokojivě poradit. Ústavní soud přitakává stěžovateli i v tom, že odvolacím soudem předestřené prostředky řešení vzniklé situace (tj. ex post podání podnětu k Veřejnému ochránci práv či stížnosti na soudce) by byly za obvyklých poměrů téměř jistojistě neefektivní. Dle názoru Ústavního soudu je v podobných situacích přednější pokusit se daný stav procesně relevantním způsobem zachytit (skrze protokolaci či podání účastníka) a následně, v závislosti na dalším průběhu řízení, s ním argumentačně pracovat, a to i na úrovni eventuálních pochybností o nepodjatosti soudce. Nicméně nelze souhlasit s tím, že by v obdobných situacích měli účastníci aktivně „přebírat řízení“ soudního jednání a trvat na úkonech, které jsou neopodstatněné či neúčelné (tj. zejm. přivolání soudních funkcionářů do soudní síně) a nedbat přitom pokynů soudu.

20. Ústavní soud uzavírá, že celkově se mu z obsahu projednané stížnosti jeví, že se stěžovatel snaží prostřednictvím argumentace týkající se pořádkové pokuty vykreslit samotný incidenční spor jako zmatečné řízení. Ačkoli skutečnosti namítané stěžovatelem jistě pozornosti zasluhují, řízení o ústavní stížnosti proti pořádkové pokutě uložené

právnímu zástupci účastníka není pro danou snahu příležitým argumentačním fórem (k tomu má stěžovatel, resp. jeho klient, účinnější prostředky nápravy - zejm. žalobu pro zmatečnost řízení ohledně incidenčního sporu, jejíž vyřízení obecnými soudy může být při splnění zákonem daných podmínek předmětem plnohodnotného ústavněprávního přezkumu; k tomu srov. zejm. nálezy Ústavního soudu ze dne 27. května 2015 sp. zn. I. ÚS 1811/14). Ústavní soud také nepřehlédl, že insolvenční správce (právně zastoupen stěžovatelem) podal dne 12. listopadu 2019 u Ústavního soudu ústavní stížnost, které byla přidělena sp. zn. III. ÚS 3663/19, a která směřovala proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. září 2019 č. j. 13 VSOL 563/2019-1195, jímž bylo rozhodnuto o tom, že soudkyně Krajského soudu v Ostravě JUDr. Simona Pittermannová není vyloučena z projednávání a rozhodnutí incidenčního sporu. Tato ústavní stížnost byla Ústavním soudem odmítnuta pro předčasnost postupem dle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu jako nepřijatelná s tím, že dané řízení i nadále běží a nedošlo k vyčerpání všech procesních prostředků k ochraně práv insolvenčního správce. Tato již odmítnutá ústavní stížnost byla co do namítaných ústavněprávních deficitů v rozsahu podjatosti (resp. vyloučení) soudkyně téměř naprosto totožná se stížností stěžovatele a i tento fakt dle názoru Ústavního soudu svědčí o tom, že se stěžovatel v nyní projednávané věci dovolává ústavní ochrany převážně z důvodů, které jak je vyloženo shora, mohou svědčit insolvenčnímu správci, nikoli však stěžovateli osobně.

21. Ústavní soud tedy v projednávané věci neshledal základní předpoklad opodstatnění ústavní stížnosti, kterým je existence zásahu do základní práv nebo svobod stěžovatele. Ústavní procesněprávní rámec představovaný především principy spravedlivého procesu, jak vyplývají z čl. 36 a 38 Listiny, jakož i z čl. 6 Úmluvy, překročen ze strany obecných soudů nebyl. Vzhledem k tomuto závěru nemohlo dojít ani k zásahu do stěžovatelova vlastnického práva ve smyslu čl. 11 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu Úmluvy. Proto z výše uvedených důvodů Ústavní soud mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků odmítl ústavní stížnost podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu jako návrh zjevně neopodstatněný.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 9. června 2020

Vladimír Sládeček v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Jana Drdlová

Mgr. Jana Drdlová
Digitálně podepsal Mgr. Jana Drdlová
Datum: 2020.06.12
09:49:41 +02'00'